

ՏԵՐ ԵՒ ՏԵՐԻՆ
ՅՈՒՂԱՆԵՐԸ ԵՄԵՆԱԿԱՆ

ԽՐԱԿԱՐԱՏՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԲԵՐԼԻՆ, ՄԵՆԻ ՓՈԳՈՑ, ՍԻԲԻՐ
(Խմբագրատունը բաց է կես օրէ կէս գիշեր)
Խմբագրատունը համար կրնայ գիտնել իր
ԿԱԼԱԹԱՆ, ԲԱՌԱՆԹԻՆԱՍ ՓՈԳՈՑ, 1, ԵՌՆ 1-ԱՆ
ԹԻԻ 7, 8

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK,"
Péra, Cité d'Alep, CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱՅ

ԽՐԱԿԱՐԱՏՈՒՆ
ԱՄԲԱՏԱՆԻ ԱՄԲԱՏԱՆԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ				
Պարսկ	Համար	Տարեկան	300 թիւ	75 դր.
Վերսալ	Վերսալ	150	40	»
Գաւառներ	Տարեկան	300	100	»
Վերսալ	Վերսալ	150	50	»
Դասական	Տարեկան	75	25	»
Սարքեր	Տարեկան	300	25	»
Թղթատարի ծախքը խմբագրատնան վրայ				
(Գրքանի փոխարէն փոխարէն փոխարէն փոխարէն փոխարէն)				
400 դր. 15 դր. 45 դր. 45 դր.				

در عیاده باک او غلنده حلب چارشو سنده
حیره نیک غز قهسى اداره خانه سنده

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱՐԱՆ

Այս տարի Յունիս 30ին կեդրոնական վարժարանը առաջին չընդունաւ իր ընդունելի, վասն զի անոր հիմնադրութեան թուականն է ի վեր առաջին անգամն է որ ընթացաւ արտաշակերանի զատ մը կ'երէ դըպրոցէն:

Յունիս 30 թուականը ուրախութեան օր մը եղաւ ամենու համար, վասն զի այդ օրը մեր հանրային կեանքի մէջ մտաւ մի նոր խումբ որ ընդունած է հիմնական լաւ կրթութեան մը ամեն նախնական արտադրութիւնները: Եւստի այս օրը որ այդ խումբը կեանքի մարտի մէջ կ'որոյն պիտի ստանայ և պիտի ներկայանայ հանրային ընդհանուր բարոյական զարգացման:

Տարակից չկայ թէ անոր որ չեն խնայած նիւթական և բարոյական ո՛ր է և զոհողութիւն արտադրող համար այդ աշակերաններն անանք այդ օրն ունեցան այնպիսի գոհունակութիւն մը որուն վրայ առաջին օրը չէ կարող դադարել մը ու ներսէ: Դպրոցներու խնամակալը միշտ զգացած են զորով, սէր իրենց աշակերաններուն համար: Այդ դպրոցի, այդ սիրոյ ազդած բերքներն ունի այնպիսի քաղցրութիւն մը որ անբացատրելի է, և մտնել կուտայ կեանքի շատ գաւառներէն: Վերջին տարիներու մեր հանրային ամենէն օգտակար գործն եղած է կեդրոնական վարժարանի հիմնադրութիւնը:

Այդ վարժարանի կազմին է միանգամայն առաջնորդ ըլլալ Պօլսոյ Հայոց ընդհանուր կրթութեան Պօլսոյ դպրոցը մեր վարժարանները պէտք է որ իրենց կրթական ծրագիրները ներդաշնակեն կեդրոնական վարժարանի ծրագրին հետ:

Ամենու պարտականութիւնն է մեր հոգածութիւնը չնայել կեդրոնական վարժարանին: Մտնել իր աշակերանները նուիրած է և այսուհետեւ ալ պիտի նուիրէ կեդրոնականի զարգացման:

Կրթական խնդիրն կրնայ առանց ո՛ր է անպատահական առարկայ ըլլալ տարբեր տարբեր խորհրդածութիւններ, և անապահայ կեդրոնական վարժարանի, և նաեւ ամեն վարժարաններու վարիչները պիտի փախապէս օգտուին Պօլսոյ մամուլի մէջ յայտնուած զանազան կարծիքներէն:

Առաջին նկատողութիւնը զոր այսօր պիտի ներկայացնենք կեդրոնական վարժարանի մասին, այն է թէ մեր հարուստ ու միջակ դասերը ընդհանրապէս հեռու կը մնան կեդրոնական վարժարանէն: Կեդրոնական վարժարանի աշակերտաց մէկ մասը միայն կը պատկանի այդ դասակարգներուն: Այդ հեռուցումը անբացատրելի է, հեռու մնալու պատճառ մը չկայ: Դպրոցի խնամակալութիւնը բացառապէս կազմուած է այդ գաւառ կարգերու պատկանող անձներէ: Դպրոցի ուսումնական ծրագիրը վարժարանի ծրագրէն զատ մը կ'երէ:

Զինար Պօլսոյ բարձրագոյն ուրիշ ո՛ր է վարժարանի ծրագրէ: Խնամակալութիւնը ամեն ջանք կ'ընէ որ պէս զի այդ ծրագիրը գործադրուի: Դպրոցին բարոյական մասին գիտահոգութիւն չկայ: Դպրոցի տեսչութիւնը ամեն բանէ առեւ իր հակէ բարոյականի պահպանման, և աշակերտաց անխնայ վարժին կազմութեանը: Ինչ որ ալ ըլլայ պատճառն, պէտք է խոստովանենք որ այդ հեռուցումը դժբաղդութիւն մըն է ամեն կերպով, դժբաղդութիւն բարոյական, դժբաղդութիւն նիւթական:

Բարոյական դժբաղդութիւն մըն է: Այն ընկերական հերձուածն որ հիմա կը սեւտուի դպրոցի գրասենյակներու վրայ պիտի շարունակուի աշխարհի մէջ: Յիշենք թէ դպրոցի աշակերտները կը կապուին իրար հետ այնպիսի կապերով որքան անբաժանելի կը մնան արագացնել մէջ ալ: Մեր կեանքի յառաջ օրերու մէջ երբ երազը կը յնգի, երբ յոյսերն ունայնութիւն կը դառնան, դպրոցները կը յիշենք զանոնք որոնց հետ միեւնոյն անուրջներով գեղեցիկ, կրթունքի, ազնիւ աշխարհ մը երազած ենք, որոնց հետ միեւնոյն յոյսերով երբեք երջանիկ եղած ենք: Հաւատանքու, միջակ հարուստներու և բնաւ հարուստ չեղանքներու զուակներն եթէ միտան մեծան, միտան կրթութիւն, ընկերականութիւնը այնպէս կը բարձրի որ շատ մը դժբաղդութիւններ կ'անցան:

Բարոյական դժբաղդ մը առեւ իր բարեբերն ի Պօլսոյ շատ բարեփոխութեան, շատ մարդասիրի եղած են շնորհիւ դպրոցներու: Այժմ մեր մէջ առեւելքները շատ քիչ է, վասն զի դպրոցի մէջ ընկերականութեան ոգին ստացած ենք: Հան դիրքս որ բաժնէք, դուրս ալ դիրքս չենք կրնար ատել: Յետոյ հանրային գործերու մէջ միտան աշխատած ենք, միտան աշխատութիւնը մեր բարեբերը բարեփոխած են:

Իսկ հիմա երբ խտրութիւնը բաւարար է մեզ գտնել մեր մէջ ինչ պիտի ըլլայ վերջը:

Այս բարոյական չարիքին հետ նիւթական չարիք ալ կայ: Կեդր. վարժարանի խնամակալութիւնը որ կը յուսար թէ իւր աշակերտներուն մեծ մասը գէթ իրանցով վճարողներ պիտի ըլլան, այսօր շատ ծանր բարեհոգեկան գտնէ իր երկնայնոյցը: Այս խնամակալութեան երկնայնոյցը բայ չունի, բայց խնամակալութիւնը չկրնար ընել ինչ որ կը փախաբէ:

Պարզ օրինակ մը: Աշակերտաց շատերու ծնողաց խնայելու երեւոյն սովորութիւն է ըսել, բազմ չէ ժպտած: Դպրոց դպրոց համար բաւական ծախսի կարօտ են, եթէ անկողնան համար, ուստի հաւանք և ուրիշ պէտքերու: Այդ աշակերտներէ շատերը անկողնոյ են այդ ծախսերը ընել: Ինչ ընէ դըպրոցը: Տղաքը չեն կրնար սորվիլ, չեն կրնար աշխատիլ: Այս մի քանի տարիներու մէջ ինչքան դէպքեր որքան արտապահանք կուտան:

Թէ դպրոցի երկնայնոյցը ներքին տարակից չկայ թէ խնամակալութիւնը ծախսող զուակ մըն ալ պիտի յատկացնէ, և շատ արդիւնաւոր դուրս պիտի ըլլար, նիւթական օժանդակութիւն մը երթեւեկող աշակերտներէ ունեց: Բայց այժմ անհնարին է. և ահա խնամակալութեան անդամներն ամենք իրենց բոլոր աշխատութիւնը կը միացնեն նաեւ բարեբարութիւն մը որ ճշմարիտ բարեբարութիւն է, վասն զի անձայն է:

Այս կէտին վրայ երկար չենք խօսիր, վասն զի բարեբարութեան անձանք ուղիւս են մնալ միշտ: Միայն ազգին ուշադրութիւնը այս կէտին վրայ կը հրաւիրենք: Հարուստներն ու միջակ հարուստներն եթէ ըստ մտածեն թէ իրենց օգտին և թէ հանրութեան օգտին պիտի համոզուին որ իրենց պատկերները խրկելով կեդր. վարժարան, ճշմարիտ բարեբարութիւն մը կ'ընեն նախ իրենց զուակներուն, ապա ուրիշներու զուակներուն:

«Աշխարհի մէջ գոյցէ ամեն բան իրաւ ունայնութիւն ըլլայ, բայց երբեք ունայնութիւն չէ այն բարեբարութիւնը որ մարդ կ'ընէ»:

Այս մարդասիրական պատգամն է զոր կը յիշենք ամենու:

ՍՏԱԿ ՎԱՍԿԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՆ

Գ. Պարսկ ընկէ ինչպէս է կենաց տարակից չոր մտնող երկնայնոյցը որքան ընկէ պէտք է խոստովան, որովհետեւ հարկաւ կայ պարտքի չոր մտնող ընկնող բան, կրնայ Պարսկ: Կերելի մը կ'ընէն է այն զոր կուտան մարդ, սակայն զեւ. կրնանք հանդիպել նոր գործի սկսող երկնայնոյցի մը որ իր ընկերին հանդիպելով ըսէ խրկողութեամբ, «Տե՛ս, զերհասի ձեռք մը զգեաւ վատահեցաւ ինձ ապաւիտ»: Այդ երկնայնոյցը եթէ յաջողի իր պարտքը վճարել և եթէ նորէն վատահեց ընէ, ապահով եղիք որ իւրացուցած պիտի լինի զինքն իր ամբողջ կենաց մէջ ապրատ պահող դուրսութիւն մը:

Պարսկը կը մերկայցնէ զմարդ իր անձին յարգանքն և մինչև իսկ ինքզինքն արհամարհելու աստիճանին կ'ընեն:

Վարկով առեւտուր ընողներու կամ իրենց գնած ապրանքը շահաւորելու համար պայմանաւորով գընդողներու մասին Պարսկը բան մը չունի ըսելիք: Սակայն հիշենք կը մընա՞ծ թէ՛ բաւական է որ խորհուրդը և խորհրդակցութեան չ'գործածեն իրենց վարկ ընողին վատահեցութիւնը:

Հող կամ անասն մը գնելու համար փոքրիկ գումար մը պարտքը ներելի կը դառնայ Պարսկը, սակայն ուստի, խմբու պղծելու համար պարտք ընելն սպանելի է:

Եթէ պայմանաւորով տալիս չունենաւ պարտապահանքս թեքաւ մտնայ ամեն բան:

Աշխարհի մէջ չկայ ժողովրդեան դասակարգ մը, կը յարէ Պարսկը, որ այնքան սուր յիշողութիւն ունենայ որքան պարտապահանքը:

Վախճանն օրը անցնելուն պէս պէտք է վճարեն: Եթէ չ'վճարեն խոստանալով գործած պիտի լինի և հաւանականաբար ստեղծ աստիճան նուազանաս: Կրնա՞ս մի քանի արտադրանք հնարելով պարտապահանքիդ ձեռքէն պահ մը պրծիլ և երթալ այլուր նոր պարտք մ'ընելու: Բայց, վա՛յ քեզ, զայդ ընելով աւելի պիտի խորատուին:

Պարտապահանքը սովոր պիտի պահանջէ քեզնէ և այս անգամ նաեւ ստացաւ իր: Գ. Պարսկ:

Պարտապահանքը լաւ բան մը չէ, ինչպէս վերջ առեւտուրը գործարկ պիտի ելլէ անկողնէն, որովհետեւ իւր ստեղծութեամբ զիջելու ալ բաւած է, իսկ դու քոյրդ մէջ աւելի ազդեցութեամբ պիտի լինի, որովհետեւ ստեղծութեամբ պարտքիդ վրայ բարդութեամբ է գիշերն ալ...:

Կեանքի մէջ յաջողութեան և ո՛չ մի հաւանականութիւն կայ չարութեան տակաւ վճարողին համար:

Դրանք, կրնայ Պարսկը, կրակի կը նմանի, խիտ բարի ծառայ մը, նաեւ ստեղծութեամբ է: Պէտք է տիրել իրեն և զայն միշտ մեզ ծառայեցնել:

Փիլիսոփայական գիտած է այն մարդը որ իր ամեն գնածին արժէքը կանխել կը վճարէ: Եւ ո՛րքան գահ կապի այդ մարդը: Այլ արդ՛ տես այն երկնայնոյցին տխուր գէմը որ շարժուած կամ ամուսն վերջը ստանալիք դրամը արդէն վատնած է: Կանխել վճարողն միշտ սա հարցումը կ'ընէ ինքնին. «Գե՛տ, ահա՛ քեզնէ, և այսպէս երբեք կամ տեղ անպէտ բան մը չ'գնենք: Միւս կողմէն մտնէ ապաւիտ գնողը կամ իւր մընա՞ծ ստեղծութիւն ու նպարտագնաութիւն հետ ընկողնի հաշիւ ունեցողը, ամեն ծառայող կը զարմանայ թէ՛ իր ըրած փոքրիկ գնածներն ո՛րքան մեծ դուրս հասնեն են քիչ ժամանակի մէջ և ալ կ'սկսի իր սրտի գաւառները թափել ընտանեկան անդորրութեան մէջ:

Ստեղծ անպէտ ունենալու տեսչին է որ զմարդ պարտք ընելու կը մղէ:

Ստեղծ պարտք ընել է:

Ե. Յարսկէ-Է. Երբ մարդ ուղիղ ճամբուն մէջ է պէտք է յարատեւէ, մինչև իսկ անոր որքան կարծես յաշիւ չ'ընէ և և բնականապէս ծոյլ, չ'ունին ո՛չ իրենց անձին վրայ վրատահոգութիւն և ո՛չ ալ յարատեւութեան հոգի:

Անճամպէս ճանաչած եմ, կը յարէ Պարսկը, այնպիսիներ որոնք դրամական ձախողութեամբ մը առջեւ անճամպէս եղած են, մինչև ուրիշ երկնայնոյց տեղի ծանր դժուարութեանց հանդիպած և պարզ յարատեւութեամբ յաղթած են անոնց:

այն հաստատուն հաստատութիւն որ արդարապէս գործած էին և թէ նախ խոստանալով իրենց պիտի օգնէ իրենց:

Մարդկային մտայ ամենամեծ արդիւնք փոքրիկ այլ յարատեւ չափի յարաբերութեամբ է:

Յարատեւել կարենալով համար պէտք է, յարաբերութեամբ, այն է, անհարատեւ բանի մը չ'աշխատել, այլ միշտ գոյի հանելիք գործիք հաստատ գաղափարն ունենալ: Նաեւ, Փիլիսոփայական Վարդ մը որ շարունակ կը մտածէ թէ երկու գործէն ո՛րն յառաջ տանի, անշարժութեան կը դատապարտէ իւր անձ: Դիւցանական որոշումը կը պահի իրեն, յարատեւութեան ալ բաւարարէ:

ՄՐՁՈՒՆ

ԳՐԱԿԱՆԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Ա. Ն. Գ. Ի. Ա.

Սըր ծօն Կորսթ, խորհրդական Հնդկաստանի գործող, Լոնտոնէ գնացել է Իոթանտա ուր գործաւորաց վիճակին վրայ քննադատութիւն պիտի ընէ:

Խմբագրի մը հետ տեսակցութեան միջոցին Պ. Կորսթ յայտարարած է թէ յառաջիկայ տարուայ Անգլիոյ երեսփոխանական ընդհանուր ընտրութիւնները իւր լիակատար ինքնուրոյն չորսը չը պիտի գտնան, այլ դրամագլուխ և աշխատութեան խնդրոյն վրայ, Բատ Պ. Կորսթի, Անգլիոյ մեծ մասնադուրսի մը այս անտեսական խնդիրն է: Այն կ'առաջնորդենք կամ պահպանողականը որք կ'ուզեն չ'միջամտել աւազակի և աշխատութեան ժամերու խնդրոյն պարտկապէս չը պիտի ընտրուին: «Լորտ Սալիսբըրի, Պ. Կլաւսթօն, Պ. Պալմերսթոն կամ Սըր Ուիլիամ Հարքուր ուզեն կամ ոչ, բայց Սըր ծօն Կորսթ, 1891 ի ընտրութիւնները գործաւորական և ընկերակարական խնդրոյն վրայ պիտի կատարուին»:

Օգոստոս 9 թ. Թագը կըսէ թէ ֆուսթը-ուս համաձայնութեան սկզբը նախորդութիւնը գործաւոր մըն է: Յայտնի է թէ ժողով ծովակալը զանազանութիւն մը հետ տարած է թէ նախորդ միջոցին իր փոքրիկ անգլիական անգլիական խնդրոյն վրայ պիտի կատարուին:

Նոյնպէս ստոյգ է թէ այս պահապարկութիւնը կը ընտրած է թէ ապագային պիտի կընուի:

Կարելի է ենթադրել թէ նիգլակիցութեան մը զաղափարն առաջին անգամ տեւած ըլլալ նախադրումին այնպիսիութեան հետ կարելի է որ այս նիգլակիցութեան պայմանները պարունակող պաշտօնակիր մը գործիւն չ'ունենայ, և ոչ Թոմասայի և ոչ ալ Ռուս նախարարը չ'ունենան թէ ինչ պայմաններ տալիք ընեն. բայց ինչ որ պիտի ասէ թէ համաձայնութեան մը իւրօր գործած է երկու պետութեան միջեւ, և այս բան մեծ կարեւորութիւն ունի: Ռուսի իւրական է միայն այս համաձայնութեան հետեւութիւնները քննելու Պէտք է որ Եւրոպայ այն խնդիրն վրայ բաւականապէս մտածէ—քանի որ Ռուսիա և Թոմասայ կատարելապէս իրաւունք ունին նիգլակիցելու—միայն թէ այս նիգլակիցութիւնը իրենց զարգանքներն անկախութեամբ ի վնաս չ'ըլլայ:

Այս երկու ազգերը դատ դատ գործելով շատ աւելի վտանգաւոր ծրագրեր կ'ունեն յոյսով քան երբ միասին գործեն: Ռուսիա չը պիտի մերկայանան Թոմասայի և տալու Հոգնոյի ձախ եղբ:

ՅԱՆՎԱՐԱՍՏՈՒՄ

ՏՂՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

առ Մ. Ս.

Տար էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
— Հայ ուսուցիչ մը, որ կը փախարէր
Բերմամբ պաշտօնին իր բարձր ու վրեժն,
Թողին վարժարանը մերձեցաւ ի սեւ,
Քննել զայն, յետոյ, ճակտիւ անխնայ
Տայ նոր հրաշանայ, դաս, պատուէր, վրձն,
Պանդուխտ մը միտաւ, եւ Շարաշար
Յողեմայէ վերջո՛ ինկաւ ճանապարհ . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Եւ մեր ուսուցիչն, արդէն քեզ մը գէր,
Ակնոյն ի բրկին, զխաբի ի գլուխ,
Կերթար ու քրտինք թափէր յորդաբազին
Թաղն հեռաւոր էր, ճամբան ալ՝ երկար,
Բայց պէտք էր երթալ, քարի — ճար չը կար —
— Մի՛թէ հրա՛ր է նստիլ կառք կամ ձի,
Երբ տեսուէ՛ մարդ մի նայ դպրոցի . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Երեքըստեղով ձեռներն ու ոտքեր
Մեր հա՛ն, որ շատ յոգնած, կը հեւար,
Փաղոց մը մըտաւ քարուտ, զառկալ,
Ազատ փողոց մը ուր չէր, խանութ, տուն,
Տեղ մ'ունէին մութ, ցած, խաբուէլ, փրտուն,
Ոյց մէջէն պոստը, զարշնոտ վրտակ
Ջուր մը սողալով ծով կ'երթար շտակ . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Աստ անդ, հաւ, աքլոր, քաղիք ու անգիր,
Շանց հետ, իրը կըրարք եւ քորք հարազատ,
Կապէին անտիլ, անտարբեր, ազատ . . .
Մինչեւ թաղ գլուխ, կիսամերկ, բոպիկ
Խումբ խումբ արդարեւ, վաղըբոցն, ճարպիկ,
Շինել-քանդակով կոյտեր հողային
Արեւուն ներքեւ անդուլ խաղալին . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Կին, աղջիկ, գործի լաթերնին հագեր,
Բաց պատուանայ, բաց զրանց մտրիկ,
Մին գուրպակ հիւսէր, միւսն երկէր խորիկ,
Մին ալ՝ գետնը, ճիւղն ալ՝ ճիւղն ալ
Փրտած՝ կարկուտէ մի հիւսէլ վերմակ,
Մինչ ուրի մ'առողջ, փութով մ'անհամբեր,
Աւելն ստրկն տակ՝ տախտակ կը չըփէր . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Տեղ տեղ լրտէին ճաշներ, կըրեր,
Հին սրճարանաց, զինետանց մէջէն
Ուր՝ խաղ, կին, զինն սիրող՝ պակաս չին . . .
— Ուսուցիչն յառա՛ կ'երթար յամբարնայ,
Խեղճը, ծովն ինկած ըսպունդի պէս թաց,
Դեռ չէր մարտած կուռ կերակրոյն պաշար,
Մէկ ձեռքը փորկի վրայ կը ֆըշար . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Ձիւքը գիտէին փողոցին աչքեր . . .
Խանութպան մ'ինքնին կ'ըսէր - « Բի՛մ ախր շու . . . »
Ձիւքու մ'անդին - « Ե՛՛՛ իսթէր, մուշու . . . »
— « Հէ՛յ պապա՛, մայ արը, թորիկ, փալամու . . . »
— « Ե՛՛՛ փուռ տուր ալան, իւշիւշէ՛ արմուռ . . . »
Կին մ'ալ մի ուրիշ կըրնայ - « Բա Զանի,
« Սա շաբաթն ինչ . . . տախտակ՝ կ'ըմանի . . . »
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Մի՛թէն, չտիկելով փողպատին ծաղեր,
Ջարիւս զարթոնալ դուռն ու շուռն մ'առաւ,
Բացաւ դուռն իսկոյն կարծուկ մի պատաւ,
Տեսնուեալն էր, կին ինքուստին . . .
— « Պատուէրն ինչ է . . . » - « Հա՛, հրաւմեր ես . . . »
Երկու արդար օրը . . . վար էին իջեր
Իրեն ուղղեցին զարմացած աչքեր . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Բակին մէջ կարգ մը հին կոշիկ զոյգեր
Շարուած էին մերկ սեղանի մը վրայ,
Որ վերայ նոյնպէս կարգաւ, խնամքով,
Դրուած սակաւներ, պըսակներ կային
Ուր անուս մանկունք — յո՛քը պաղապալին —
Կ'ուտէին — արդիւնք երկնային շորհաց . . .
Պատուա մը երչիկ, լանիկ կամ չոր հաց . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
— Շիտակ քաղելու ընկելով Զանքեր
Կաղ մարդ մ'երեւաց սանդուխտ վերել,
Մեր պատուէրն էր - « Բարե՛ւ ձեզ » - « Բարե՛ւ . . . »
Մի՛թէն ծանր ու լուրջ դէմքով վեր ելաւ . . .
— « Ե՛՛, բարի եկի՛ք . ինչպէս էք - Շա՛տ լաւ . . . »
Ջանդակ մը հնչեց . ամբողջ մանկկոտին
Աղմկալոյ շարժմամբ կանգնեցաւ յոտին . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Կային անոնց մէջ սիրուն, վառ դէմքեր,
Սուր, չարաճըճի աչքերով արթուն,
Որը կարծես հողին կը խառնեն մարդուն . . .
Մի քանի հատ ալ ճակատ նեղ, տափակ,
Նայուածք աննշան, չրթունք կիսափակ,
Որոնք, երբ մեծան, կ'ըլլան անպատճառ
Ձկնորս, ջրհանիկ կամ մրգալճաճառ . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Տեղաւ քննիչն ուղղեց մի քանի խոսքեր . . .
— « Դո՛ւք, որ օր մ'ուսեալ մարդ պիտի լինիք .
« Ջանացէ՛ք քաղել աստ փառաց դարինիք . . .
« Ուր կայ Գեղեցիկ, ճշմարտ, Բարե՛ւ,
« Թող ձեր սիրուն ու միտ յաւէտ հոն փարի՛ . . . »
Երբ տեսաւ իր դէմ, ետք ութ տարեկան
Տղայ մ'որ ունէր մաղիւր աղբիւր . . .
— Տա՛ր էր օգն այն օր, սոսկալի՛ տար էր . . .
Մազեր, զոր իր ունն ի վար էր ձգեր . . .
— « Մանչոյ մէջ ինչո՛ւ նստեր ես, աղջիկ . . . »
— « Ես մանչ եմ, Մի՛թէ, անուսն է կայիկ . . . »
— « Ե՛՛, անգիր ինչո՛ւ կ'որել չին տըրեր . . . »
Տղայն, մաղիւր տեսին զէմքն ի վեր,
Յարկ - « Մարա աղջիկ չի պերեր կոր տէ . . . »
— « Լը՛ւէ՛, անպատկառ շուս, տեղը նստէ՛ . . . »

ԱՎՓԱՍՒԱՆ

Գ. Ե. ՍԵԼՎԱՃԵԱՆ

ԲՈՒՆ ՊՐՈԹԵՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Պաշտօն, Հա՛ն, Փը՛ւս Լուսին, Հարստ-
նեկան օժիտներու եւ այլ պիտոյից հա-
մար մասնաւոր խնամքը պատրաստեալ:

ՅՈՅԹ ՉԱՓԱՌՈՐ ԳՆԵՐ

Մի՛թէն ինչ հա՛ն, հա՛ն, հա՛ն, հա՛ն
Գիտել ՍԵԼՎԱՃԵԱՆ վաճառատունը,
ԳԱՐԱԳԱՃԼԱՐ ՊԱՇԸ, ՍԵՔՏՈՒՆ ԽԱՆ,
ՎԱՐԻ ՅԱՐԿ ԹԻՒ 16
Ամեն անոնք որք պէտք կ'զգան ժա-
մացոյց գնելու մեծաքանակ թէ փոքրա-
քանակ, թող փութան զմիմյ ՍԵԼՎԱՃԵԱՆ
վաճառատունը, Մանուկ փաշայի գլուխ
թիւ 3 .
Միմյուս հ ֆրանքէ սկսեալ ժամացոյցը
Գաւառաց նոտ յարաբերութիւնը
3 1-15

ԳՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱԿԱՆ
Ս. ՆԱԽԱՆԻՍԻՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԳՐԵՆ
ԴԱՐԵՐԻՆ ԵՊԻՍԿՈՍ ՍՐՈՒՄԵՏՏԵՍԵՆ
ԱՐՏՈՆԵԱՆ Ի ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾ
ԶԻՍՏԱՐԱԿԻ Գ. ՊԱՆՏԱՆԵԱՆ
Կ. ՊԱՆՏԱՆԵԱՆ
ՏԳԱԿՐ. Ե. ՎԵՐԵՐԴ. Գ. ՊԱՆՏԱՆԵԱՆ
Ստորագրած համար 14
1891
Գրաստան Նեղիմակի իւր այս քննի-
չութեան մէջ կ'աւանդէ յսակ եւ դիւր-
նակեցանք իւրաքանչիւր Գրաստան
Կրօնի օտարին, Հին ու Նոր Կտակա-
րան, Գրաստանի մարդկային, եկե-
ղեցոյ խորհուրդներն են:
Վերջին մասին մէջ, իբրեւ լրումն Հայ
մանկեղեցի Գրաստանեան ուսման, հաւա-
նօս այլ կարեւորագոյն ծանօթութիւններ
չունեն մեր եկեղեցոյն պատմութեան
կազմութեան, մեր արքայ եւ հայրապե-
տաց, եկեղեցական կարգաց ու կանո-
նաց, ինչպէս եւ կարգիլութեանց եւ
պատկաւարութեանց վրայ, հայ ազգի
իսկ Գրաստանեան ուսուցանել զայն
յայտագրէ պատմական համար իր հայ
Գրաստան, եւ այսպէս ՍԵԼՎԱՃԵԱՆ
եւ եկեղեցի:
Այս համագումար, նեղիմակի այս գործը
յարմարագոյն է ազգային վարժարանաց մէջ
գործածուելու համար իր դասագիրք Գրա-
ստանեան ուսման:
Սոյն գործոյն շորհոյց սպագրութիւնն այս
անգամ հրատարակուած է ըստ ինքնաշա-
րքանաց արագութեամբ եւ յաւելու-
մով, յաւաքոյն քոյրի վրայ, գեղեցիկ
պատկերներով եւ սպագրութեամբ:
Այս քոյր առաւելութեամբ զինն է ըստ
առաջին 60 վարս:
Ներդրանքներն է Գ. ՊԱՆՏԱՆԵԱՆ գրա-
ստան. կը ծախուի ցանկ գրականաց քով:

ԻՏԱՐԻՒ ՄԱՍՍՈՒՍԵ

ԳՐԱՐԻՒՄԻ ԳԻՐ			
ԼՈՒՐ ՕՐԵՐ		ԿԻՐԱՆԻ ՕՐԵՐ	
Ժ. Գ.	Ժ. Գ.	Ժ. Գ.	Ժ. Գ.
11 45	11 45	11 30	11 30
12 —	12 —	12 30	12 30
12 45	12 45	1 30	1 30
	1 30	2 30	
1 30	2 45	—	2 30
2 (7)	—	—	—
2 45	3 —	—	—
3 —	3 45	3 30	3 30
3 45	4 30	4 30	4 30
4 30	5 30	5 30	5 30
5 30	8 —	6 30	6 30
7 45	9 45	7 45	8 —
9 45	10 —	9 —	9 —
10 —	10 35	10 —	10 —
10 45	11 20	11 —	11 —
11 30	12 —	12 —	12 —
12 —	—	—	—

(*) Այս երթեւեկներն են կողմնորոշ շրջե-
նաւոր պիտի կատարէ:

ՀԱՅԱՐ ՓԱՆԾՈՒՄ ԳԻՐ

ՆԵՒԻՇԵՐԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԻ ԳԻՐ

Ժ. Գ.	Ժ. Գ.
11 —	Հայտարար-փաշա
12 —	Պիւճեկի ժամանակ
1 35	Բէնարիկ
4 35	Հայտարար-փաշա*
6 40	Բէնարիկի դպրոց
7 35	Նիկողայիս դպրոց
8 50	Բէնարիկի դպրոց*
10 30	Բէնարիկի դպրոց*
11 30	Բէնարիկի դպրոց
Հայտարար-փաշա	
11 40	Բէնարիկի եկող
1 30	Բէնարիկի եկող
3 25	Նիկողայիս դպրոց
5 40	Բէնարիկի եկող
6 45	Հայտարար-փաշա*
9 20	Բէնարիկի եկող
9 45	Հայտարար-փաշային
11 —	Պիւճեկի եկող*
12 05	Բէնարիկի եկող*

(*) Ուրեմն Եւ Կիւսիսի օրերը Գրաստանի
կառավարներն են որ հարգողանք:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Թ. ՍԱՆՃԱԿԵԱՆ
Մեծ Փողոց Բերդ, Հայկ. Ջուր

այդ կայուածը Բերմամբնին նշանաւոր ըն-
տանիքէ մը եղող մեծանուն երկրագործ
Պ. Ռեյմոնի ձեռքն էր: Սա ընտել մըն ալ
ունէր, Յարմարացի մը, Պ. Ռեյմոնի,
որուն պաշտօնն էր գործաւորներուն հը-
րամարկը եւ անոնց վրայ հակը: Այս եր-
կու պարտնէրը մինչեւ հիմայ ու եւ ինչ
դեմքին չէին կրած: Անցեալ ուրբաթ
ժամը իրիկուսն Ե 1/2 (Ե. Ե.) մինչդեռ
Պ. Ռեյմոն եւ Ռեյմոնի իրենց պարզ
ընթերցողը կը սկսէին ընել, իրենց ընտել-
րանք պաշարուեցաւ: Եթէր զինեալ աւա-
զակներով, որոնց պէտք Թոմաս անունը
կրող յոյն մըն էր, Երկու Յարմարացիները
ընտելատուելով անձնատուր ըլլալ, ընդ-
դիմացան Ե. Գրանի մը հարուած ընդու-
նեցան: Աւազակները դանդաղ լուր տա-
լին անոնց ձեռքերը կտակել յետոյ: Ժամ
մը յետոյ Թոմաս աւազակապետը արձա-
կեց Պ. Ռեյմոնի ընկող անոր օր կրկնայ
իկեց Պ. Ռեյմոնի փրկանքն օր է 5000
ոսկին Շատ մարդր Երմարեմով դրուած
համակ մը տուաւ անոր Ռոմանովի ֆը-
րանսական զեպանին ուղղեալ: Այս նա-
մակին ետեւը Պ. Ռեյմոնը դրած էր իր
ձերբակալութիւն եւ կը լինդրէր սր դեր-
հիւստուտը պէտք եղածն ընէ: Այս
թուղթը Պ. Ռեյմոնի ձեռքով նախըն-
թաց օրը Ե. Պոլիս քրեակեցաւ Պ. Ռեյմոնի
Թէրաքիս վնասը ուր ընդունուեցաւ ֆը-
րանսական զեպանին որուն յանձնեց
վերջինեալ կրկին նամակը: Դեպքանա-
տան ըմբիւր Պ. Մանէ յանցեց Պ. Ռեյմոնի
որուն վէրքերը ծանր չէին: Այդ ըմբիւր
մանրամասն տեղեկագիրք մը պատրաստեց
որ պիտի յանձնուի առ օր անկ է:

Պ. Ռեյմոնի մեկնելու առաջ, զեա-
պանը անոր ըստ է թէ պէտք եղած մի-
ջոցները ձեռք պիտի աւնուին Պ. Ռեյմոնի
ապաւակու համար եւ թէ այդ պահան-
ջուած փրկանքը պիտի դրուի: Պ. Ռեյ-
մոնի պիտի տանի այդ փրկանքը:

Յարմարական զեպանը Օսմանեան կայ-
սերական պաշարէն ինչորած է 5000 ոսկի
զոր սա տուած է իսկոյն ֆրանսական
կառավարութեան հաշուին:

Այս զեպաններու վրայ Մանէն հե-
տեւեալը կը գրէ .
Աւազակութիւն մը կատարուած է, այդ
զեպանը որչափ ալ ցաւալի ըլլայ, մեծ
պատահար մը չէ: Պէտք է զգուշանալ
մասնաւոր եղբուքներէ մը ընդհանուր հե-
տեւեալութեանը հանդէս: Այսպիսի բա-
ւոր երկրորդութեան մէջ աւազակները դրա-
նուած են եւ ինչ աւազակութեան տա-
րեգործութիւնները թղթատուր, ինչ-
քան անոնք շատ քիչ պիտի տեսնուին հոն:

Մայր մը փողոցի մը մէջ չարագործէ
մը սպաննուած ըլլալուն համար կարելի
չէ ըսել թէ ընտելաց համար ապահովու-
թիւն չկայ, եւ սակայն մեծագոյն մայ-
րաքաղաքացի մէջ սահմանը կը տեսնուին:
Աւազակութիւն մը պարզապէս ոճիւր մըն է
եւ ոչ այլ ինչ:

ՊԱՍԵՆ ԴՈՒՐՍ

Ուրբաթ Ե. Գրանի — Մանով է թէ
վեհ. Սուլթանը 4000 օսմանեան ոսկի
հարսած էր Թորքիսի մարդորանին մէջ
մնացող չքաւոր ուսուսուող օգնելու
համար լարեկաշտական հաստատութեանց
նոյնաբանին նախագահութեամբ կաղ-
մուած յանձնաժողովին:

Կայս. նոր իրատէ մը կը պատուիրէ որ
այդ ուսուսուողաց ի նպաստ անգամ մը հա-
րիւրիս երկու վար դրուի թէ՛ մարդաբա-
ղաքիս եւ թէ՛ դատաւար կառավարական
պաշտօնատարներու ամսականին:

Նոյն իրատէին համեմատ նպատա-
մատոյց յանձնաժողով մըն ալ պիտի կաղ-
մուի ի Մէքքէ նոյն նպատակաւ հանգա-
նակութիւններ ընելու համար:

Նպատաւատոյց յանձնաժողովը շատ
մը պաշարման տարուա երեքշաբթի օրը
Խրեմիլի չղեկնաւ: Այս պարտման-
ները Թորքիսի ուսուսուողաց համար են:
— Բոլոր — Պոլսոյ ամբողջապահ-
կան ժողովը որոշած է երեք ըմբիւր զըր-
կել ի Մանուէրի-Ալլի:

Չորս զինուորական ըմբիւրներ, զորս
Ապարսկոյնը դրան ամբողջապահական
ժողովը որոշած է, երեքշաբթի օր միւ-
նեցան Հալէպ քաղաքին դէմ մարտելու
համար:

Յուլիս 29 էն մինչեւ 30, Հալէպի
մէջ 17 հոգի մեռած են քաղաքային:
Յուլիս 28 էն 17 մահ Բէշման գիւղին
մէջ:

Յուլիս 28 էն մինչեւ 29, Սելմիլի
քաղաքին մէջ 20 հոգի մեռած է:
Ժիտուէն եկած գրողները կ'իմացնեն
թէ քաղաքն այդ քաղաքին մէջ չափա-
զանց տարածուեր է ուսուսուողաց խա-
նուկուն պատճառաւ:

— Սաւաշ — Ե. Գրանի — Բոլոր —
Թերաքիս կ'իմացնէ թէ ձերբակալուած է
վեց հոգի ընդհանուր աւազակախումբ
մը որ Թէքքէի մոտերը կը շահատակէր:
— Իզմիր ջուր քրեակ. համար խնդ-
րուած արտօնութիւնը կը քննուի հանրա-
յին չինութեանց պաշտօնատան մէջ:

— Պէշ — Ե. Գրանի — Ե. Գրանի —
Փոքր Ասիոյ երկրորդական չինութեան ընդ-
բութիւնը լատակցութեան մէջ է այդ գը-
ծին ինչպէս եւ Պէշ — Ե. Գրանի —
գծին չինութեան մեծանորէն ընդունողին
հետ:

Ուսուսուողներու խումբ մը զըր-
կուեցաւ Յոսեփային այդ վարերն եր-
թաւու համար: Պ. ար վիզլի երկրա-
չափն, այդ խումբին պետը, այս առա-
ւօտ մեկնեցաւ Կ. Պոլսոյ անօրէնութեան
հրամանաւ այդ վարերն երկրաւ համար:

— Փոքր — Ե. Գրանի — Ե. Գրանի —
հեռագիր մը կ'իմացնէ թէ երեքշաբթի
առաւօտ հեղեղանման կարկուտաւ անձ-
րեւներ նորէն տեղեկութեան մէջ է այդ գը-
ծին եւ մեծ ողորում մը յառաջ երկրն են:
Կայսերական գործողը, ժամատարները
եւ ոստիկաններն սկսեցին մեծ փոսեր
փորել տուններն ողորդելէ ազատելու
համար:

Սակայն վիստները լատական մեծ ըլ-
լաւ են, հեռագիրը շատ լաղհական է
եւ կ'ըսէ թէ Ե. Գրանի, չորս տղայ,
հեղեղն առած տարած է:

Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ այդ վեց
հոգին Երբորմ քաղաքէն դուրս կը գըտ-
նուին:

Ե. Գրանի — Անցեալ չարաթ գիւղեր
մեծ մայրուած մը Ալլի — Բոլոր —
որուն մէջ կը գտնուէին Ե. Գրանի եւ
հինգ նաւաստի, Շիլի — առջեւ ընդգմը
է ընդգմը Բոլոր ընկերութեան Բոլոր-
մէջ չղեկնաւ մը կ'ընկէ կ'երթար Երեք
հաւաստի եւ երկու ճամբորդ խորհուր
են: Միւս չորսը կ'ընկէ Ե. Գրանի զըր-
կած հաւակներուն շորհիւ ազատիլ:

Այս արկածին պատճառը լատական ա-
տենէ ի վեր վեց Արեւելեան հոլ է:

Ա. Գ. Գ.

Մայր Եկեղեցւոյ Պէշման եւ Լուսա-
ւորեան վարժարանը պիտի վերադառնան
յառաջիկայ երկուշաբթի օր օգոստոս 5,
նոր կարգադրութեամբ:

Ուստի կը հրաւիրուին ծնողք կամ
պաշտպանը երկուշաբթի օրէ սկսեալ Թա-
ղական Խորհրդարան ներկայանալ ի ժամ
1—3 առաւօտան, արտօնագիր տալու
ու համար: Առանց արտօնագրի աշակերտ
չ'ընդունուի ի վարժարան:

1891 Օգոստոս 1

Փաթեք ծրայունքն անտառն կ'ըրդունուն ամեն կառախարի մէջ, իսկ մեծ ծրաթը Պղտէն Մարտիկից կամ աւելն Տեւի կայարանաց միջև բառն կառախարից մէջ միշտ կ'ըրդունուն: Ի՞նչ 1 և 2 կառախարիքն ունին Ա. Բ. և Գ. կարգի վաղաններ, միտ կառախարիքն ունին միայն և Գ. վաղաններ: